

OCHRONA WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

MATERIAŁY DO WYKŁADU

autor: dr inż. **Paweł Modzel**

Instytut Politechniczny
PWSZ w Głogowie

USTAWA
z dnia 4 lutego 1994 r.

o prawie autorskim i prawach pokrewnych¹⁾

Rozdział 1
Przedmiot prawa autorskiego

Art. 1.

1. Przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór).
2. W szczególności przedmiotem prawa autorskiego są utwory:
 - 1) wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, naukowe, kartograficzne oraz programy komputerowe);
 - 2) plastyczne;
 - 3) fotograficzne;
 - 4) lutnicze;
 - 5) wzornictwa przemysłowego;
 - 6) architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne;
 - 7) muzyczne i słowno-muzyczne;
 - 8) sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne i pantomimiczne;

Opracowano na podstawie: tj. Dz.U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631, Nr 94, poz. 658, Nr 121, poz. 843, z 2007 r. Nr 99, poz. 662, Nr 181, poz. 1293.

- **Historia i źródła prawa autorskiego.**
- Powstanie prawa autorskiego wywodzi się z przywilejów drukarskich. Za pierwsze akty prawne chroniące autorskie prawa majątkowe w dzisiejszym rozumieniu uważane są angielskie **Statute of Anne** (1710 r.) oraz francuskie ustawy (z 1771 i 1773r.). Natomiast ochrona autorskich praw osobistych wykształciła się dopiero z końcem XIX wieku (Francja).

- ◉ W systemie kontynentalnym wyróżnia się dwa modele konstrukcji treści prawa autorskiego.
- ◉ **Model dualistyczny** (Francja, Włochy, Hiszpania, Polska) charakteryzuje się wyodrębnieniem dwóch samodzielnych praw autorskich: prawem majątkowym i prawem osobistym. Różnice zachodzące między nimi dotyczą: czasu trwania, zasady określenie uprawnionego podmiotu, dopuszczalności i reguły obrotu, środki ochrony.

- **Model monistyczny** (Niemcy) traktuje uprawnienia osobiste i majątkowe jako składniki jednolitego, niezbywalnego prawa służącego twórcy, przedmiotem obrotu mogą tu być poszczególne uprawnienia, z tym że obrót ten nie oparty jest na cesji praw, lecz na ustanowieniu ich na rzecz innej osoby.

- Odrębny **anglosaski system *copyright*** (USA, Australia) traktuje on prawo autorskie przede wszystkim jako zespół uprawnień majątkowych, które służąc ochronie interesów twórcy mają przede wszystkim zapewnić rozwój nauki i sztuki.

- Po odzyskaniu niepodległości w Polsce obowiązywały początkowo ustawy państw zaborczych.
- Ze względu na przemianę ustrojową została ona zastąpiona ustawą z 1952 r. a ta zaś ustawą z 4 lutego 1994r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

- ◉ Do źródeł tej ustawy najogólniej zaliczyć można:
- ◉ Wydane na podstawie tej ustawy akty wykonawcze
- ◉ Ustawa o ochronie baz danych
- ◉ Podstawowe konwencje międzynarodowe z zakresu prawa autorskiego i praw pokrewnych
- ◉ Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego oraz Rady z dnia 22 maja 2001 r. o harmonizacji określonych aspektów prawa autorskiego i praw pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym.

Przedmiot prawa autorskiego

- ◉ Z definicji utworu art.1 ust.1 pr. aut. Wynika, iż powinno ono być:
- ◉ rezultatem pracy człowieka (twórcy)
- ◉ w którym przejawia się działalność twórcza o indywidualnym charakterze
- ◉ i który został ustalony.

Przedmiot prawa autorskiego

- Wymienione przesłanki muszą występować łącznie.
- Przesądzają one o tym że:
- nie stanowią przedmiotu prawa autorskiego twory przyrody
- dla zaistnienia utworu konieczne jest jego uzewnętrznienie ,choćby w postaci nieutrwalonej; powstanie prawa autorskiego nie jest więc zależne od zapisania utworu na jakimkolwiek materialnym nośniku. Do czasu kiedy utwór jeszcze znajduje się tylko w świadomości twórcy, a więc nie został uzewnętrzniony nie podlega ochronie przez prawo autorskie.

- Dla przyznania rezultatowi pracy człowieka statusu korzystającego z ochrony „utworu” nie ma znaczenia:
- wiek i poczytalność autora
- zamiar stworzenia utworu
- sprawowanie pełnej kontroli nad procesem powstawania dzieła może być przez przypadek)
- przeznaczenie i sposób wyrażania utworu
- jego estetyka lub użytkowa wartość (dzieło określone jako „kicz”)
- sprzeczność powstania lub rozpowszechniania utworu z prawem (dzieła pornograficzne)
- ukończenie utworu

- Zakres stosowania prawa autorskiego nie jest ograniczone względem dziedzin naukowych i artystycznych, wyliczenia takie zawarte w art. 1 ust. 2 ma tylko przykładowy charakter.
- SN w swoim orzeczeniu za przedmioty prawa autorskiego uznał również: kolekcje afiszy lub ogłoszeń, katalogi, rozkłady kolejowe, książki kucharskie, wzory i formularze, informator o porcie, instrukcje obsługi maszyn, instrukcje bhp, kompozycje z kwiatów, dokumentacje techniczna, plany, zarysy, szkice, rysunki, modele i projekty, projekt znaku towarowego.
- Zgodnie z art.3 przedmiotem mogą nawet być bazy danych, zbiory, antologie, wybory o ile przyjęty w nich dobór, układ lub zestawienie ma twórczy charakter.

- Cechy twórczości w odniesieniu do krótkich fragmentów tekstów można się doszukiwać w sferze poetyckości języka, doborze środków stylistycznych.
- Orzecznictwo z przed wydania ustawy w 1994 r. wskazywało że przedmiotem ochrony prawa autorskiego jest: każde dzieło byle tylko, przynajmniej pod względem formy, wykazywało pewne elementy twórcze, choćby minimalne, w którym przejawia się twórcza praca autora, a więc dzięki pomysłowości i indywidualnemu ujęciu dzieło uzyskało oryginalna postać.

- ◉ Z kolei na gruncie obecnie obowiązującej ustawy uznano iż:
- ◉ W wypadku działania twórczego mamy do czynienia z sytuacją, w której nie zależnie od pewnych wymogów z góry postawionych twórcy i których spełnienie ma znaczenie dla uznania, czy obowiązek został wykonany należycie, w ostatecznym rezultacie zawarte są elementy, których kształt zależy od osobistego ujęcia i jedynie w tym zakresie można mówić o twórczości.

- Przesłanka indywidualności jest spełniona tylko wtedy gdy elementy formy i/lub treści nie są w pełni wyznaczone. Oznacza to, że twórca wykorzystał swobodę w kształtowaniu formy i/lub treści w obszarach „wolnych”.

- ◉ Wymagania przejawu twórczości określa się mianem oryginalności, a wymagania indywidualnego charakteru, mianem indywidualności. Spełnienie tych wymagań prowadzi do powstania rezultatu niepowtarzalnego bez względu na rozmiar oryginalności i przydatności. Nie są zatem przejawem indywidualnego ujęcia rozwiązania rutynowe. Indywidualnym ujęciem natomiast jest swoista kombinacja rutynowych rozwiązań, podporządkowana oryginalnej koncepcji całości.
- ◉ Przedmiotem ochrony są wyłącznie sposoby wyrażania.

- Nie są objęte (art. 1 ust.2) odkrycie, idee, pomysły, procedury, metody i zasady działania koncepcje matematyczne. Należą one do domeny publicznej.
- Przykładowo:
- - **styl**, nie jest częścią dzieła, stanowi jedynie zespół reguł estetycznych lub konwencji, która może być zastosowana w poszczególnych utworach.
- -**koncepcja** (forma) utworu, jest tylko cechą poszczególnych planów dzieła, nie podlega ochronie. Może być ona oryginalna lub indywidualna, ale ujmowana samoistnie, w oderwaniu od konkretnego dzieła, nie podlega ochronie, gdyż nie jest częścią dzieła, a jedynie techniką jego ukształtowania.

- Należy przyjąć, że generalnie ochronie nie podlegają tzw. **Formaty telewizyjne**
- - (np. Big Brother). Prawo autorskie chroni tylko te, które spełniają cechy utworu, a więc wytworu stanowiącego rezultat twórczego uformowania określonego materiału. Taka właściwość nie występuje w odniesieniu do zestawu instrukcji tworzenia programu telewizyjnego w oderwaniu od ich treści.

- Najtrudniejszym problemem jest ustalenie znaczenia przesłanki „**przejawu działalności twórczej o indywidualnym charakterze**”. Inaczej mówiąc dzieło podlega ochronie tylko w tym zakresie, w jakim spełnia ono tą przesłankę. Stwierdzając, że niektóre składniki dzieła nie spełniają tej przesłanki, to choć całość utworu jest przedmiotem ochrony prawa autorskiego, to poszczególne jego elementy ochronie tej nie podlegają i w konsekwencji mogą być eksploatowane przez osoby trzecie.

- Usunięcie przesłanki „indywidualnej twórczości” było by jednak szkodliwe, ponieważ umożliwia ona dokonanie swoistej „selekcji” rezultatów intelektualnego wysiłku z perspektywy przemawiającej za, albo przeciw objęcia go ochroną.

- W art. 1 ust.2 wyliczono przedmioty prawa autorskiego, ale mają one tylko charakter przykładowy. Utworem może być też: raport finansowy, tekst umowy, pismo procesowe, nieurzędowy projekt aktu normatywnego, rezultat prac konserwatora sztuki, dokumentacja techniczna, wystawa muzealna, ekspertyza ekonomiczna lub prawna. Natomiast nie stanowi przedmiotu praw autorskich zamknięta lista w art.4.

- ◉ Wyodrębnia się również:
- ◉ **Utwory samoistne** to te, w których nie wykorzystano twórczych elementów pochodzących z dzieła innego autora. Zalicza się też do nich dzieła inspirowane (art.2 ust.4)
- ◉ **Utwory niesamoistne** obejmują dzieła zależne i dzieła z zapożyczeniem.

- ◉ **Dziełem zależnym (opracowaniem)** jest utwór który:
 - ◉ -zawiera wkład twórczy autora opracowania
 - ◉ -w istotnym zakresie przejmuje elementy twórcze z utworu innego autora
- ◉ **Dzieło z zapożyczeniem** - to takie w którym to przejęcie nie ma charakteru istotnego.
- ◉
- ◉ **Rozporządzanie i korzystanie z dzieł niesamodzielnych wymaga zgody twórców utworu macierzystego. Chyba że prawa do niego wygasły lub są realizowane w granicach dozwolonego użytku.**

Powstanie i czas ochrony autorskich praw majątkowych

- Autorskie prawa majątkowe powstają z chwilą ustalenia dzieła. Chodzi tu o jego uzewnętrznienie, umożliwiające percepcję przez innych niż twórca osoby.
- Zgodnie z art. 1 ust.4 powstanie ochrony nie zależy od spełnienia jakichkolwiek formalności.

- Należy jednak zauważyć że autorska ochrona praw powstaje nie tylko na terenie Polski, ale zgodnie z konwencją berneńską oraz Porozumieniem TRIPS, których jesteśmy stroną, także z chwilą stworzenia utworu w którymkolwiek z państw tego porozumienia.

- Przepisy art.36 przewiduje ,że autorskie prawa majątkowe gasną z upływem 70 lat najczęściej liczone od śmierci twórcy.
- Swoistym wyłomem od tej zasady jest art. 40 wprowadza on instytucje tzw. *domain public palant* , która zobowiązuje do określonych wpłat na rzecz Funduszu Promocji Twórczości w przypadku utworów już nie chronionych.

- Okres ochronny obliczany jest w latach pełnych następujących po roku, w którym nastąpiło zdarzenie, od którego zaczyna się bieg terminów (art.39)
-
- Obowiązują tu następujące zasady:
- Generalną zasadą jest liczenie ochrony od daty śmierci twórcy lub najpóźniej zmarłego współautora.

- ◉ W przypadkach dzieł audiowizualnych okres ochrony kalkulowany jest od daty śmierci najpóźniej zmarłej jednej z następujących osób:
- ◉ głównego reżysera
- ◉ autora scenariusza
- ◉ autora dialogów
- ◉ kompozytora muzyki skomponowanej do utworu audiowizualnego

- W przypadku utworów anonimowych albo publikowanych pod pseudonimem, liczy się do pierwszej publikacji. Chyba że jest możliwość rozpoznania autora, lub sam się ujawnił, wtedy stosuje się generalną zasadę

- W przypadku gdy do utworu, do którego powstają autorskie prawa majątkowe na rzecz innego niż twórca podmiotu (chodzi tu o pracownicze programy komputerowe oraz dzieła zbiorowe) terminem jest data rozpowszechnienia utworu, a gdy nie został rozpowszechniony – data jego ustalenia.

- Czas ochrony autorskich praw majątkowych wielokrotnie się zmieniał w kolejnych ustawach:
- 1952 r. 20 lat
- 1976 r. 25 lat
- 1994 r. 50 lat
- nowela 2000 r. 70 lat

- Przedłużenie czasu ochrony odgrywa rolę z perspektywy trzech różnych typów stanów faktycznych związanych z tworzeniem oraz statusem utworów. Z mocy odpowiednich przepisów przejściowych dłuższa ochrona odnosi się do:

- > utworów stworzonych dopiero po dacie wejści w życie ustawy wydłużającej ochronę
- > utworów stworzonych przed datą, ale co do których ochrona jeszcze nie wygasła
- > utworów co do których ochrona już wygasła, ale obliczona według nowych zasad trwa nadal; w tym ostatnim wypadku dochodzi do tzw. Odżycia
- > ochrony.

Autorskie prawa osobiste

Uwagi ogólne

- Charakterystycznymi właściwościami autorskich praw osobistych, przesądzającymi o ich odmiennym charakterze w stosunku do majątkowych praw autorskich jest:
 - -trwałe związanie z twórcą
 - -nieograniczony czas trwania

- Na autorskie prawa osobiste składa się (art. 16) otwarty katalog uprawnień chroniącą nieograniczoną w czasie i nie podlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu więź twórcy z utworem.
- Powołany wyżej przepis przewiduje , że do autorskich praw osobistych należy przede wszystkim prawo do:

- ◉ autorstwa utworu
- ◉ oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępnienia go anonimowo
- ◉ nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykonania
- ◉ decydowanie o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności
- ◉ nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.

- Omawiane prawa powstają tylko na rzecz twórcy i mają charakter bezterminowy. Po śmierci twórcy trwają one w sposób swoisty nadal i mogą być wykonywane przez wskazane w ustawie osoby bliskie zmarłego autora oraz przez właściwe stowarzyszenie twórców (art. 78)
- Autorskie prawa osobiste można traktować jako szczególne prawa osobiste powszechnego prawa cywilnego.

- Przepis art. 16 wyraźnie sprzeciwia się zbyciu lub zrzeczeniu się „więzi twórcy z utworem”. Z tego sformułowania wyprowadza się odpowiednie zakazy co do przenoszenia praw osobistych zarówno w całości, jak i w zakresie poszczególnych uprawnień objętych wyliczeniem z art. 16. Takie założenie nie wyłącza zobowiązania się do niewykonywania wobec określonej osoby danego prawa osobistego lub nawet zezwolenia jej realizowanie oznaczonego prawa w imieniu twórcy. Dochodzi bowiem wówczas do wykonywania a nie do zbycia lub zrzeczenia się autorskich praw osobistych..

- Istnieje również możliwość odpłatnego udzielenia zgody przez twórcę na określone działania, brak takiej zgody kwalifikował by naruszenie autorskich praw osobistych.
- Autor poza tym może sobie wyraźnie zastrzec w umowie prawo zatwierdzenia zmian wprowadzanych w utworze.
- W umowie można również określić dozwolone i niedozwolone rodzaje modyfikacji.

- Autor, wprowadzając narażając się na ewentualną odpowiedzialność z tytułu nie wywiązywania się ze swych zobowiązań, może w każdej chwili odwołać swą zgodę na wykonywanie przez osobę trzecią jego praw osobistych.
- Nie jest dopuszczalne odwołanie zgody w tych przypadkach, gdy została ona wyrażona w odniesieniu do oznaczenia autorstwa, decydowania o pierwszym udostępnieniu publiczności, decydowaniu o wprowadzeniu konkretnej zmiany w ukończonym dziele.

- W pozostałych przypadkach autor, powołując się na obronę swych dóbr osobistych może odwoływać swą zgodę na określone działania osoby trzeciej tylko wówczas gdy wykaże, iż w konkretnej sytuacji udzielając zgody na konkretną ingerencję nie mógł mieć świadomości skutków tej zgody ze względu na naruszenie jego więzi utworem.

Prawo do autorstwa

- Prawo do autorstwa dzieła (określane niekiedy jako prawo do ojcostwa dzieła) jest podstawowym osobistym prawem twórcy.
- Zapewnia mu ono przede wszystkim ochronę przed przypisywaniem sobie autorstwa przez nieuprawnionych.
- Do wyłącznej kompetencji twórcy należy także decydowanie, czy i w jaki sposób ma zostać oznaczone autorstwo jego dzieła.

- Uprawnienia powyższe dotyczą nie tylko własnego nazwiska, lecz także pseudonimu, inicjałów, imienia raz rozpowszechniania utworu anonimowo.
- Oczywiście prawo do autorstwa obejmuje zarówno utwory współautorskie, jak i dzieła zbiorowe.

- Szczególne znaczenie w sferze ochrony praw do autorstwa posiada problematyka plagiatu.
- Określenie to nie występuje w ustawie. Przyjmuje się jednak, iż oznacza ono przywłaszczenie sobie autorstwa cudzego dzieła poprzez rozpowszechnianie go pod własnym nazwiskiem (bez zmian lub ze zmianami).

- ◉ Plagiat może mieć charakter :
- ◉ **-jawny** (przypisanie sobie autorstwa całego dzieła lub jego części bez wnoszenia własnego wkładu)
- ◉ **-ukryty** (przypisanie sobie wykorzystanych we własnym dziele elementów twórczych z cudzego utworu).

- Należy przy tym pamiętać, że ochrona autorsko prawna przed plagiatem dotyczy tylko tej sfery.
- Przejęcie innych elementów, a więc tych które nie podlegają ochronie (np. ustaleń naukowych, odkryć procedur) i przedstawienie ich jako własne jest z punktu widzenia prawa autorskiego w pełni dozwolone.

- Działanie takie może być natomiast uznane za bezprawne na podstawie prawa powszechnego, poza tym jest ono oczywiście nieetyczne.

Prawo do integralności utworu

- Z prawa do integralności utworu tj. do zachowania w nienaruszonym kształcie treści i formy utworu, wynika zakaz wprowadzania w nim zmian bez uprzedniej zgody twórcy.

- ◉ Obowiązek poszanowania prawa do integralności, podobnie jak wszystkich innych osobistych praw autorskich, istnieje niezależnie od okoliczności upoważniających do eksploatacji utworu:
- ◉ umowy
- ◉ działania w ramach dozwolonego użytku publicznego
- ◉ wygaśnięcia autorskich praw majątkowych

Omawiane prawo nie ma jednak charakteru bezwzględneho.

Świadczy o tym treść art. 49 ust. 2.

Zakazuje on następcy prawnemu czynić zmiany w utworze „chyba że są one spowodowane oczywistą koniecznością, a twórca nie miałby słusznej podstawy im się sprzeciwić”.

- Poszanowanie do integralności bywa źródłem napięć przy realizacji i modyfikacji dzieł architektonicznych. Dochodzi bowiem wówczas do zderzenia prawa własności z prawem autorskim. Sprzeczność ujawnia się wtedy, gdy właściciel budynku chce dostosować go do aktualnych potrzeb, zaś twórca sprzeciwia się temu, powołując się na służące mu prawo autorskie, zaś ewentualną zgodę uzależnia od zapłaty lub powierzenia mu prac projektowych, ewentualnie sprawowania nadzoru autorskiego.

- Argumenty związane z interesami twórcy tracą jednak na znaczeniu, gdy dotyczą obiektów pozbawionych w istocie wartości artystycznej, w dużej mierze standardowych, o nikłym nasileniu cech indywidualnych.
- Nie jest także wykluczone uznanie, iż zgłaszany przez twórcę zarzut naruszenia prawa do integralności może być traktowany jako nadużywanie prawa, gdy w istocie jedynym celem tego sprzeciwu jest uzyskanie zamówienia na osobiste opracowanie zmian.

Prawo do rzetelnego wykorzystania utworu

- **Prawo do rzetelnego wykorzystania utworu** Prawo to należy rozumieć jako możliwość zakazywania wykorzystania dzieła w sposób wprowadzający w błąd co do charakteru i podstawowych przyjętych w nim kryteriów wartości ze względu na:
 - kontekst eksploatacji
 - tendencyjny wybór fragmentów

- ◉ rozpowszechnianie opracowania zniekształcającego dzieło macierzyste
- ◉ Nie jest także wykluczone badanie pod kątem prawa do rzetelnego wykorzystania utworu, legalności tworzenia i rozpowszechniania kontynuacji cudzego dzieła oraz przejmowania do własnych utworów niechronionych elementów cudzego dzieła, takich jak tytuł i imiona własne bohaterów; dotyczy to szczególnych sytuacji, a nie np. parodii, satyry.

Prawo do decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności

- Do wyłącznych kompetencji autora należy decydowanie, kiedy, przez kogo, i w jakich warunkach ma dojść do pierwszego udostępnienia utworu publiczności. Nawet po pozytywnej decyzji w tym zakresie przysługuje mu w określonych okolicznościach uprawnienie do zakazu rozpowszechniania dzieła.

- ◉ Udostępnianie dzieła innej osobie nie może być traktowane automatycznie jako wyrażanie zgody na publiczne udostępnianie dzieła.
- ◉ Aby stwierdzić wykonanie przez twórcę omawianego prawa, nie jest konieczne faktyczne zapoznanie się publiczności z rozpowszechnionym dziełem; wystarczy gdy twórca stworzy taką możliwość.

Prawo dostępu do dzieła

- Prawo dostępu do dzieła uregulowane zostało w art.54 ust.3. Przepis ten nakłada w określonych wypadkach na nabywcę oryginału obowiązek udostępnienia go twórcy. Nie podlega on na wydaniu tego oryginału twórcy, lecz stworzeniu możliwości dostępu do oryginału.

Ochrona autorskich dóbr osobistych a stosunki umowne

- Przepis art.56 ust. 1 przyznaje on twórcy uprawnienia do odstąpienia od umowy ze względu na istotne interesy twórcze. Występuje tu odstępstwo od przyjętej w KC generalnej zasadzie wykonywania zawartych umów. Za istotny interes można uznać utrzymanie przez autora dobrej sławy oraz dążenie do rozpowszechniania rezultatów własnej pracy artystycznej lub naukowej.

Autorskie prawa majątkowe

- Z treści art. 17 podstawowego przepisu wyznaczającego zakres autorskich praw majątkowych, wynika że twórcy przysługuje wyłączone prawo do korzystania z utworu na wszystkich polach eksploatacji.

- Do pól eksploatacji odwołuje się również art.. 50 w przepisie tym zamieszczono ich przykładowe wyliczenie. Monopol autorsko-prawny obejmuje każdą postać eksploatacji utworu, także tę, która nie jest uwzględniona we wspomnianym wyliczeniu.

- Co więcej treść majątkowego prawa autorskiego zawiera również pola eksploatacji powstające wraz z postępem techniki, które nie były znane w czasie powstawania ustawy.

- Sposób ujęcia treści prawa autorskiego przesądza o konieczności wielokrotnego uzyskiwania zgody na gospodarczą eksploatację jednostkowego dobra niematerialnego, jeżeli jest ono wykorzystywane przez różne podmioty.

- Przepis art. 17 do treści autorskich praw majątkowych zalicza także prawo do rozporządzania utworem i prawo do wynagradzania za korzystanie z niego. Można jednak przyjmować, iż funkcja przepisów o dozwolonym użytku uzasadnia pogląd, iż dopiero odmowa zapłaty lub odmowa zawarcia umowy ustalającej wysokość i warunki uiszczenia wynagrodzenia stanowi naruszenie prawa autorskiego.

- Z zarzutu naruszenia prawa autorskiego zwalnia również uprzednie wystąpienie do sądu przez korzystającego z żądaniem ustanowienia stosownej wysokości wynagrodzenia.

Wyczerpanie prawa

- Istotnym ograniczeniem treści eksploatacyjnego prawa autorskiego jest tzw. wyczerpanie prawa (art. 51).
- Najogólniej ujmując istotą tej instytucji jest swoboda obrotu materialnymi egzemplarzami takimi jak Książki, płyty itp. po ich legalnym wprowadzeniu do obrotu.
- Wyczerpaniem nie jest objęty tylko najem i użyczenie egzemplarza.

- ◉ . Aktualnie polska ustawa przewiduje „wspólnotowe wyczerpania” prawa autorskiego.
- ◉ Istota tej konstrukcji polega na tym, że po legalnym wprowadzeniu egzemplarza do obrotu na terenie Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) wyczerpuje się prawo zezwalania na obrót takim egzemplarzem na tym terytorium.

Ograniczenie w wykonaniu prawa

- Szerokie ujęcie treści majątkowego prawa autorskiego nie eliminuje ograniczeń w ich wykonaniu.
- Przyjmowane one są zwłaszcza gdy ochronie interesów twórcy przeciwstawiana jest „silniejsza” ochrona innych słuszných interesów. Chodzić tu może o ochronę dóbr osobistych prawa powszechnego.

- Wspomniany zarzut pojawiać się może również w przypadkach narzucenia użytkownikowi umową ograniczeń w eksploatacji utworu, które są przewidziane przepisami o dozwolonym użytku.

Ograniczenia treści autorskich praw majątkowych

- W polskiej ustawie został przyjęty model który wyodrębnia poszczególne postacie dozwolonego użytku.
- Z art. 35 wynika, iż użytek taki nie może naruszać normalnego korzystania z utworu lub godzić słusze interesy twórcy. Należy przyjąć, iż zakaz „naruszania normalnego korzystania” oznacza niedopuszczalność prowadzenia takiej eksploatacji, która swym zakresem i konsekwencjami prowadzi do ekonomicznej konkurencji z eksploatacją nieobjętą dozwolonym użytkowaniem.

- ◉ Warunkiem skorzystania z dozwolonego użytku jest uprzednie rozpowszechnienie utworu, a więc zgodnie z art. 6 ust.3 jego udostępnienie publiczne za zgodą twórcy.
- ◉ Wydaje się, że nieuprawnionym jest interpretowanie, według którego dozwolony użytek może opierać się tylko na legalnie rozpowszechnionym egzemplarzu, choć jako postulat takie rozwiązanie można uznać za trafne.

- Art. 34 chroniący prawa autorstwa wymaga, by korzystanie z utworu w ramach dozwolonego użytku towarzyszyło wymienianie imienia i nazwiska twórcy oraz źródła.

Dozwolony użytek osobisty

- ◉ Z punktu widzenia społecznego szczególne znaczenie posiada dozwolony użytek osobisty (art. 23), umożliwiający każdej osobie fizycznej korzystanie z już rozpowszechnionego utworu w zakresie własnego użytku osobistego, przy czym zakres ten obejmuje krąg osób pozostających w związku osobistym, w szczególności pokrewieństwa, powinowactwa lub stosunku towarzyskiego.

- Istotnym ograniczeniem jest wyłączenie możliwości powoływania się na dozwolony użytek osobisty w przypadku korzystania z:
- programów komputerowych
- elektronicznych baz danych spełniających cechy utworu
- w przypadku budowania wg. cudzego utworu architektonicznego i architektoniczno-urbanistycznego

- Pojawia się szereg wypowiedzi dotyczących kopiowania książek. Zarzuca się, iż kserowanie jest niedopuszczalne. Pojawiają się wypowiedzi, że istnieją podstawy prawne do wprowadzenia ograniczeń co do maksymalnej liczby stron kopiowanych z jednej książki, a w każdym razie twierdzi się że kopiując książkę nie powinno się przekraczać „rozsądnych granic”.

- Pomimo że określenie „własny użytek osobisty” mogłoby sugerować tylko „własnoręczne” zwielokrotnianie, przyjmując jednak należy możliwość powierzenia tej czynności odpowiednim przedsiębiorstwom usługowym. Problem został rozwiązany w art. 20¹, który przewiduje pobieranie opłat za posiadanie urządzeń reprograficznych, którzy prowadzi działalność w celu zwielokrotnienia utworów dla własnego użytku osobistego osób trzecich.

- Nie oznacza to uznanie za legalną praktykę posiadania przez punkty kserograficzne „podręcznych zbiorów książek do kserowania” dla usprawiedliwienia takiego działania konieczne by było uzyskanie statusu biblioteki w rozumieniu obowiązującego prawa.

Swoboda cytowania

- Uważa się, iż cytat w rozumieniu prawa autorskiego występuje jedynie wówczas, gdy fragment cudzego utworu zostaje inkorporowany do osobiście stworzonego dzieła. Inkorporacja powinna sprowadzać się do „urywków utworu” lub całości „drobnych utworów”.

- Cytat powinien być rozpoznawalny. Musi być on tak oznaczony, aby przeciętny czytelnik wiedział, kiedy zapoznaje się z tekstem autora posługującego się cytatem, a kiedy z cytowanym tekstem.
- Ustawa przewiduje możliwość posługiwania się cytatem wtedy, gdy służy to:
 - wyjaśnieniu
 - analizie krytycznej
 - nauczaniu
 - gdy przemawia za tym „prawo gatunku”

- Nie jest zatem dozwolone zamieszczanie cytatów dyktowane jedynie chęcią oszczędzenia sobie wysiłku związanego z własnym opisywaniem zjawisk, formułowaniem myśli lub argumentacją.

- ◉ Granice wyznacza art. 35.
- ◉ Nie dochodzi do naruszenia po uwzględnieniu:
 - ◉ rozmiaru cytatu
 - ◉ sposobu jego eksploatacji
 - ◉ znaczenia cytatu w nowym utworze
 - ◉ funkcji jaką cytat spełnia w nowym dziele

Przedruk

- Podstawę wykorzystywania w mediach cudzych tekstów stanowi przepis art. 25. Pozwala on prasie, radiu i telewizji eksploatować, bez potrzeby uzyskiwania zgody uprawnionego podmiotu, już rozpowszechnione m.in. sprawozdania o już aktualnych wydarzeniach, aktualne artykuły na tematy polityczne, gospodarcze lub religijne, aktualne wypowiedzi lub fotografie reporterskie.

- Przedmiotem przedruku mogą być jedynie artykuły na tematy aktualne, przy czym wymóg ten jest wyznaczony publicznym zainteresowaniem w danym czasie.
- Koniecznym warunkiem legalności jest zachowanie integralności przyjmowanego dzieła i jego rzetelne wykorzystywanie.

- Przedruk związany jest z obowiązkiem uiszczenia stosownego wynagrodzenia dla twórcy, oraz warunkiem jego legalności jest wymienienie twórcy oraz źródła (art. 34).

Licencje dla bibliotek, szkół i ośrodków dokumentacji

- W świetle przepisów art. 27, 28 ust. 2 i art. 30 najogólniej rzecz ujmując za dopuszczalne można uznać:
- w odniesieniu do całości utworu:
- użyczenie egzemplarzy rozpowszechnionych utworów (art. 28)
- korzystanie dla prowadzenia własnych badań celów dydaktycznych instytucji naukowych instytucji oświatowych (art. 27)

- zwielokrotnianie przez biblioteki, archiwa i szkoły w celu uzupełniania zachowania lub ochrony własnych zbiorów (art. 28 pkt. 2)
- udostępnianie dla celów badawczych lub poznawczych za pośrednictwem sieci komputerowej (art. 28 pkt. 3)

⦿ w odniesieniu do drobnego utworu lub fragmentu rozpowszechnianego utworu:

- > korzystanie przez instytucje naukowe i oświatowe dla celów dydaktycznych w odniesieniu do dzieł rozpowszechnianych (art. 27)
- > korzystanie w celach naukowych lub dydaktycznych w postaci publikacji podręczników i wpisów (art.. 29 ust.2)
- > korzystanie w celach dydaktycznych i naukowych w antologiach (art. 29 ust 2¹)

Nowe postacie licencji

- Dotyczą one korzystania z utworów:
- dla dobra osób niepełnosprawnych
- dla celów bezpieczeństwa publicznego lub w celu zapewnienia sprawnego przebiegu postępowania administracyjnego, sądowego lub prawodawczego oraz sprawozdań z tych postępowań
- w związku z prezentacją lub naprawą sprzętu

- ◉ w celu odbudowy lub remontu obiektu budowlanego
- ◉ w celu reklamy wystawy publicznej lub publicznej sprzedaży utworów w zakresie uzasadnionym promocją wystawy lub sprzedaży z wyłączeniem innego handlowego wykorzystania. (art. 33¹-33)

Ochrona praw autorskich i praw pokrewnych

Autorskie prawa osobiste

- ◉ W przypadku naruszenia autorskich praw osobistych, twórca może domagać się zaniechania takiego działania. Wobec naruszenia tych praw twórcy przysługuje nadto:
 - ◉ roszczenie o usunięcie skutków naruszenia
 - ◉ roszczenie o pieniężne zadośćuczynienie

- roszczenie o uiszczenie odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany przez twórcę cel społeczny.
- Z art. 78 ust. 2 wynika, że po śmierci twórcy nie wygasają jego prawa, zapewniając przede wszystkim poszanowanie prawa do autorstwa i integralności dzieła.

Autorskie prawa majątkowe

- Do naruszenia autorskich praw majątkowych dochodzi tylko wówczas, gdy określone działanie można traktować jako wkroczenie w zakres cudzego prawa autorskiego.
- Chodzi tu zatem o korzystanie z elementów dzieła spełniających autorsko prawną przesłankę twórczości.

- ◉ W procesach o naruszenie autorskich praw majątkowych w zasadzie na powodzie ciąży obowiązek wykazania, że:
- ◉ jest uprawniony do utworu
- ◉ wspólne elementy jego utworu oraz utworu niematerialnego rozpowszechnionego przez pozwanego mają charakter twórczy w rozumieniu prawa autorskiego
- ◉ zostały one przeniesione właśnie z jego utworu do dzieła naruszającego.

- Pozwany może się bronić poprzez wykazanie, iż:
- dzieło jest wynikiem jego samodzielnej twórczości
- przejęte elementy nie mają charakteru twórczego
- mają one charakter przyjętego stereotypu
- stanowią konieczne jego rozwinięcie
- wspólne elementy w jego dziele i dziele powoda zostały przejęte z innego źródła.

- ◉ Podmiot majątkowego prawa autorskiego może w przypadku naruszenia żądać:
- ◉ zaniechania naruszenia
- ◉ wydania uzyskanych korzyści, albo zapłaceniu podwójnej, gdy naruszenie zawinione potrójnej wysokości stosownego wynagrodzenia
- ◉ naprawienia wyrządzonej szkody
- ◉ uiszczenia przez sprawcę zawinionego odpowiedniej sumy pieniężnej z przeznaczeniem na Fundusz Promocji Twórczości.

Ochrona praw pokrewnych

- Ochrona praw pokrewnych realizowana jest zasadniczo analogicznie jak ochrona majątkowych praw autorskich ze względu na odniesienie do art. 101

Prawa pokrewne i ich ochrona

- Określenie prawa pokrewne (prawa sąsiednie) stanowi zbiorczą nazwę dla szeregu dóbr niematerialnych objętych prawami wyłącznymi, których ochrona jest usytuowana w ramach ustaw autorskich. Klasycznymi prawami pokrewnymi są:
 - prawo do artystycznych wykonania
 - prawo do fonogramów i wideogramów
 - prawo do nadań
 - prawo do pierwszych wydań naukowych lub krytycznych

- Prawa pokrewne mają wszystkie charakterystyczne cechy praw majątkowych na dobrach niematerialnych. Są to prawa podmiotowe, bezwzględne, które mogą być podmiotem obrotu prawnego, w tym też dziedziczenia.
- Prawa pokrewne podobnie jak prawo autorskie powstają z chwilą stworzenia dobra będącego ich przedmiotem, bez konieczności dopełnienia jakichkolwiek formalności.

- Ich czas ochrony wynosi 50 lat (pierwsze wydanie-25 lat, wydań naukowych i krytycznych-30 lat). Termin ten jest liczony inaczej niż w przypadku czasu ochrony utworów, mianowicie liczy się od:
- daty ustalenia artystycznego wykonania, fonogramu, wideogramu
- daty publikacji
- daty pierwszego nadania.
-

Prawo do artystycznych wykonania

- ◉ Stosownie do art. 85 prawo to powstaje ze względu na wykonanie utworu lub sztuki ludowej, które posiada cechy artystyczne.
- ◉ Wykonanie może mieć charakter bezpośredni lub pośredni. Podobnie jak przy utworach, nie ma znaczenia wartość, przeznaczenie i sposób wyrażania. Omawiane prawo powstaje w sposób pierwotny z reguły na rzecz artysty wykonawcy.

- ⦿ Zostały również ustalone zasady ochrony dóbr osobistych artysty wykonawcy:
- ⦿ Prawo do wskazania artysty jako wykonawcy i prawo decydowania o sposobie oznaczenia wykonawstwa artystycznego
- ⦿ Prawo do integralności wykonania artystycznego.
- ⦿ Prawa majątkowe zostały uregulowane analogicznie do autorskich praw majątkowych.

Prawa do fonogramów i wideogramów

- Fonogramem jest pierwsze utrwalenie warstwy dźwiękowej wykonania utworu albo innych zjawisk akustycznych. (art.94 ust. 1)
- Wideogram obejmuje pierwsze utrwalenie sekwencji ruchomych obrazów, które może spełniać cechy utworu audiowizualnego

- Prawo do fonogramu i wideogramu powstaje w sposób pierwotny na rzecz ich producentów.
- Producentem fonogramu i wideogramu jest wyłącznie ta osoba, która dokonała pierwszego utrwalenia.(art. 94 ust. 1i2).

- ⦿ Prawo to obejmuje monopol ich eksploatacji w zakresie określonym w art. 94 ust. 4, a więc:
- ⦿ w postaci zwielokrotniania
- ⦿ wprowadzania do obrotu
- ⦿ najmu lub użyczenia egzemplarzy
- ⦿ udostępnienia Internetu.

Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i pokrewnymi

- Organizacje zbiorowego zarządzania działają w Polsce w formie stowarzyszeń na podstawie zezwolenia udzielonego przez ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego.

- Ich podstawowym zadaniem jest prowadzenie zbiorowego zarządzania. Chodzi tu przede wszystkim o wykonywanie praw autorskich i praw pokrewnych w sytuacjach, gdy wprowadzony jest ustawowy obowiązek pośrednictwa tego rodzaju organizacji.

- ⊙ Realizacja zbiorowego zarządu wymaga spełnienia dwóch przesłanek:
- ⊙ Uprawnienia do wykonywania zbiorowego zarządzania danymi utworami na określonych polach eksploatacji.
- ⊙ Działanie to względem konkretnych podmiotów powinno mieć swoją podstawę w:
 - > umowie w której uprawniony powierza wykonywanie swoich praw
 - > zastosowanym przepisie prawa
 - > zasadach prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia.

- Zbiorowy zarząd realizowany jest między innymi w zakresie:
 - wykonywania autorskich praw majątkowych
 - pobierania i dystrybuowania opłat związanych z eksploatacją utworów dla własnego użytku osobistego , a także w związku z korzystaniem z utworów audiowizualnych

Odpowiedzialność karna

- Odpowiedzialność karna uregulowana została w przepisach art. 115-123. Wszystkie czyny zabronione stanowią przestępstwa umyślne o charakterze powszechnym. Wszystkie czyny naruszające przepisy tej ustawy, o ile tylko zostały popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowych, stanowią przestępstwo.

- ◉ Ustawa szczególnie mocno chroni prawo do autorstwa i do integralności dzieła oraz artystycznego wykonania.
Wprowadza odpowiedzialność karną za:
- ◉ przywłaszczenie sobie autorstwa
- ◉ wprowadzenia w błąd co do autorstwa
- ◉ rozpowszechnianie dóbr korzystających z ochrony bez oznaczenia autorstwa
- ◉ ich publiczne zniekształcenie

- Odrębną regulację wprowadza w odniesieniu do:
- rozpowszechniania
- utrwalania
- zwielokrotniania utworu bez uprawnienia lub wbrew warunkom
-

- Karane jest również swoiste paserstwo odnoszące się do egzemplarzy utworów, artystycznych wykonania, fonogramów i wideogramów. We wszystkich tych wypadkach przewidziano typ kwalifikowany jeżeli sprawca uczynił sobie z tego przestępstwa stałe źródło dochodu lub taką działalnością kieruje.

- Ochrona prawno karna została także rozciągnięta na wytwarzanie, posiadanie, przechowywanie lub wykorzystywanie urządzeń lub ich komponentów przeznaczonych do niedozwolonego usuwania lub obchodzenia skutecznych technicznych zabezpieczeń przed odtwarzaniem, przegrywaniem lub zwielokrotnianiem utworu (art.118¹).

Konwencje międzynarodowe

Konwencja berneńska

- W 1886 r. w Brnie przyjęto wielostronną międzynarodową umowę o ochronie dzieł literackich i artystycznych.
- Przy wyznaczniku zasięgu działania konwencji uwzględnione są łączniki dotyczące autora oraz dzieła.
- Konwencja jest stosowana:
- gdy autor dzieła jest obywatelem któregośkolwiek z państw należących do Związku Berneńskiego
- gdy ma w jednym z nich miejsce stałego pobytu
- gdy miejscem pierwszej publikacji lub publikacji równoczesnej jest jeden z krajów Związku

- Konwencja berneńska jest oparta na dwóch głównych zasadach:
 - > Konwencyjnego minimum ochrony
 - > asymilacji

- ◉ W odniesieniu do wszystkich rodzajów dzieł przyznaje następujące prawa o charakterze majątkowym:
 - prawo reprodukcji
 - prawo radiowo-telewizyjne
 - prawo do adaptacji
 - prawo filmowe

◉ Zasada asymilacji

- każdy autor utworu, do którego znajduje zastosowanie konwencja powinien być w państwie dochodzenia ochrony, niezależnie od swojej narodowości, traktowany jak obywatel tego kraju, i to bez względu na to czy prawo tego kraju przyznaje ochronne bardziej lub mniej intensywną niż przewidziana konwencją.

Konwencja rzymska

- Konwencja rzymska swym zakresem obejmuje trzy postacie praw pokrewnych:
 - prawa artystów wykonawców
 - prawa producentów fonogramów
 - prawa do nadań
- Dwie podstawowe zasady konwencji to:
 - > Zasada asymilacji
 - > Zasada minimum ochrony.

Konwencja TRIPS

- Podstawowymi zasadami tego porozumienia są:
- Zasada minimum ochrony
- Zasada traktowania krajowego
- Zasada największego uprzywilejowania.

PODSTAWOWE INFORMACJE O OCHRONIE PRAWNEJ WYNAŁAZKÓW I WZORÓW UŻYTKOWYCH

- Sprawy dotyczące ochrony prawnej wynalazków i wzorów użytkowych reguluje:
- **-ustawa z dnia 30 czerwca 2000r. - Prawo własności przemysłowej** (Dz.U. z 2003r. Nr 119, poz. 1117 z późniejszymi zmianami)
- **-rozporządzenie** Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 września 2001r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych (Dz.U. nr 102 poz. 1119 oraz z 2005r. Nr 109, poz. 910).

- Urząd Patentowy RP **przyjmuje i bada** zgłoszenia dotyczące wynalazków i wzorów użytkowych, **orzeka** w sprawach udzielania patentów i praw ochronnych oraz **prowadzi rejestr** patentowy i rejestr wzorów użytkowych.

Nie udziela się patentów na:

- wynalazki, których wykorzystanie byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami; nie uważa się za sprzeczne z porządkiem publicznym korzystanie z wynalazku tylko dlatego, że jest zabronione przez prawo;

Nie udziela się patentów na:

- ◉ odmiany roślin lub rasy zwierząt oraz czysto biologiczne sposoby hodowli roślin lub zwierząt; nie dotyczy to mikrobiologicznych sposobów hodowli ani wytworów uzyskiwanych takimi sposobami;
- ◉ *sposób hodowli roślin lub zwierząt jest czysto biologiczny, jeżeli w całości składa się ze zjawisk naturalnych, takich jak krzyżowanie lub selekcjonowanie;*

Nie udziela się patentów na:

- sposoby leczenia ludzi i zwierząt metodami chirurgicznymi lub terapeutycznymi oraz sposoby diagnostyki stosowane na ludziach lub zwierzętach; nie dotyczy to produktów, a w szczególności substancji lub mieszanin stosowanych w diagnostyce lub leczeniu.

Za wynalazki nie uważa się w szczególności:

- odkryć, teorii naukowych i metod matematycznych;
- wytworów o charakterze jedynie estetycznym;
- planów, zasad i metod dotyczących działalności umysłowej lub gospodarczej oraz gier;
- wytworów, których niemożliwość wykorzystania może być wykazana w świetle powszechnie przyjętych i uznanych zasad nauki;
- programów do maszyn cyfrowych;
- przedstawienia informacji.

Wynalazki biotechnologiczne

- ◉ **Za wynalazki biotechnologiczne**, na które mogą być udzielone patenty, uważa się w szczególności wynalazki:
- ◉ stanowiące materiał biologiczny, który jest wyizolowany ze swojego naturalnego środowiska lub wytworzony sposobem technicznym, nawet jeżeli poprzednio występował w naturze;

- stanowiące element wyizolowany z ciała ludzkiego lub w inny sposób wytworzony sposobem technicznym, włącznie z sekwencją lub częściową sekwencją genu, nawet jeżeli budowa tego elementu jest identyczna z budową elementu naturalnego; zgłoszenie dotyczące sekwencji lub częściowej sekwencji genu powinno ujawniać ich przemysłowe zastosowanie;

- dotyczące roślin lub zwierząt, jeżeli możliwości techniczne stosowania wynalazku nie ograniczają się do szczególnej odmiany roślin lub rasy zwierząt

- Za wynalazek nie uważa się ciała ludzkiego, w różnych jego stadiach formowania się i rozwoju oraz zwykłego odkrycia jednego z jego elementów, włącznie z sekwencją lub częściową sekwencją genu.

- Patenty są udzielane - bez względu na dziedzinę techniki - na wynalazki, które są nowe, posiadają poziom wynalazczy i nadają się do przemysłowego stosowania.

- **Wynalazek uważa się za nowy**, jeśli nie jest on częścią stanu techniki. Przez stan techniki rozumie się wszystko to, co przed datą, według której oznacza się pierwszeństwo do uzyskania patentu, zostało udostępnione do wiadomości powszechnej w formie pisemnego lub ustnego opisu, przez stosowanie, wystawienie lub ujawnienie w inny sposób.

- Wynalazek uważa się za posiadający poziom wynalazczy, jeżeli wynalazek ten nie wynika dla znawcy, w sposób oczywisty, ze stanu techniki.

- **Wynalazek uważany jest za nadający się do przemysłowego stosowania**, jeżeli według wynalazku może być uzyskiwany wytwór lub wykorzystany sposób, w rozumieniu technicznym, w jakiegokolwiek działalności przemysłowej, nie wykluczając rolnictwa.

- **Wzorem użytkowym** jest nowe i użyteczne rozwiązanie o charakterze technicznym, dotyczące kształtu, budowy lub zestawienia przedmiotu o trwałej postaci. Wzór uważa się za rozwiązanie użyteczne, jeżeli pozwala ono na osiągnięcie celu mającego praktyczne znaczenie przy wytwarzaniu lub korzystaniu z wyrobów (art. 94 ww. ustawy).
- **Na wzory użytkowe udzielane są prawa ochronne.**

- Patent trwa dwadzieścia lat od daty dokonania zgłoszenia wynalazku w Urzędzie Patentowym.
- Prawo ochronne na wzór użytkowy trwa dziesięć lat od daty dokonania zgłoszenia w Urzędzie Patentowym.

- Warunkiem trwania patentu lub prawa ochronnego jest uiszczenie opłat okresowych za ochronę wynalazków i wzorów użytkowych.

- Przez uzyskanie patentu lub prawa ochronnego nabywa się prawo wyłącznego korzystania z wynalazku lub wzoru użytkowego w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

● **Prawo do uzyskania** patentu na wynalazek albo prawa ochronnego na wzór użytkowy przysługuje twórcy, na warunkach określonych w ustawie.

- Zgodnie z art. 11 ustawy prawo do uzyskania patentu na wynalazek oraz prawa ochronnego na wzór użytkowy przysługuje twórcy; a współtwórcom prawo to przysługuje wspólnie.

- W przypadku, gdy strony nie ustalą inaczej, prawo do patentu na wynalazek lub prawa ochronnego na wzór użytkowy dokonany przez twórcę w wyniku obowiązków ze stosunku pracy albo realizacji innej umowy przysługuje pracodawcy lub zamawiającemu.

- ◉ Jeśli zgłaszający wynalazek bądź wzór użytkowy nie jest jego twórcą, obowiązany jest wskazać w podaniu twórcę oraz podstawę swojego prawa do uzyskania patentu lub prawa ochronnego.
- ◉ Ustawa określa przepisy karne w przypadku naruszenia praw twórcy projektu wynalazczego lub praw z patentu.

- **Zgłoszenia rozwiązania** w celu uzyskania patentu lub prawa ochronnego **dokonyuje się** przez wniesienie do Urzędu Patentowego dokumentacji zgłoszeniowej, tj.:
- podania, zawierającego co najmniej oznaczenie zgłaszającego, określenie przedmiotu zgłoszenia oraz wnioszek o udzielenie patentu, patentu dodatkowego lub prawa ochronnego;

- ◉ opisu rozwiązania (w trzech egzemplarzach) ujawniający jego istotę;
- ◉ zastrzeżeń patentowych lub ochronnych (w trzech egzemplarzach) określających w sposób związły lecz jednoznaczny, przez podanie cech technicznych rozwiązania, zastrzegany zakres przedmiotowy rozwiązania;

- rysunków (w trzech egzemplarzach) – w przypadku wynalazku jeżeli są one niezbędne do zrozumienia wynalazku;
- skrótu opisu (w dwóch egzemplarzach) stanowiącego zwięzłą i jasną informację określającą przedmiot i charakterystyczne cechy techniczne rozwiązania.

- Urząd uznaje zgłoszenie za dokonane, jeżeli zawiera ono co najmniej podanie oraz części wyglądające zewnętrznie na opis wynalazku lub wzoru użytkowego i na zastrzeżenie patentowe lub ochronne (art. 31 ust. 3 ustawy).

- Urząd zwraca uwagę, że zgłoszenie w postaci elektronicznej może być dokonane jedynie przy użyciu oprogramowania i w formatach używanych przez Urząd Patentowy.

- Dokumenty w postaci elektronicznej muszą zostać opatrzone bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu w rozumieniu ustawy z dnia 18 września 2001r. o podpisie elektronicznym (Dz.U. Nr 130, poz. 1450 z późniejszymi zmianami).

- Dokumentacja zgłoszeniowa powinna być sporządzona zgodnie z wymogami zawartymi w rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 września 2001r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych (Dz.U. Nr 102, poz. 1119 oraz z 2005r. Nr 109, poz. 910) .

- **Opłata** za zgłoszenie wynalazku lub wzoru użytkowego wynosi w swoim podstawowym wymiarze 550 zł. W przypadku zgłoszeń dokonywanych w postaci elektronicznej opłata za zgłoszenie wynosi 500 zł. Dokonując zgłoszenia należy jednakże zwrócić uwagę na aktualnie obowiązujące stawki opłat, gdyż podlegają one okresowej zmianie.

- W przypadku, gdy zgłaszający wykaże, że nie jest w stanie ponieść w pełnej wysokości opłaty za zgłoszenie wynalazku lub wzoru użytkowego, Urząd Patentowy zwalnia go częściowo od tej opłaty. Pozostała opłata nie może być niższa niż 30% opłaty należnej (w takim przypadku opłata wynosiłaby 165 zł).

- Zgłaszający wynalazek może w toku rozpatrywania zgłoszenia lub w okresie dwóch miesięcy od daty uprawomocnienia się decyzji o odmowie udzielenia patentu, złożyć wniosek o udzielenie prawa ochronnego na wzór użytkowy, jeżeli dany wynalazek ma również cechy wzoru użytkowego. Takie zgłoszenie wzoru użytkowego uważa się za dokonane w dniu zgłoszenia wynalazku.

- Urząd Patentowy dokonuje **ogłoszenia** o zgłoszeniu wynalazku lub wzoru użytkowego w Biuletynie Urzędu Patentowego, niezwłocznie po upływie osiemnastu miesięcy od daty pierwszeństwa do uzyskania patentu lub prawa ochronnego.

- Urząd Patentowy wydaje decyzje o udzieleniu bądź o odmowie udzielenia patentu lub prawa ochronnego po przeprowadzeniu badań określonych ww. ustawą oraz rozporządzeniem.

- Ustawa określa również skutki prawne wynikające z przywłaszczenia sobie autorstwa projektu wynalazczego, jak również naruszenia praw wyłącznych (art. 74, 287, 288, 289) np.:

- ◉ w razie zgłoszenia wynalazku albo uzyskania na wynalazek patentu przez osobę nieuprawnioną, uprawniony może żądać umorzenia postępowania albo unieważnienia patentu; może również żądać udzielenia mu patentu albo przeniesienia na niego już udzielonego patentu;

- uprawniony z patentu, którego patent został naruszony, lub osoba, której ustawa na to zezwala, może żądać zaniechania naruszania i usunięcia jego skutków oraz wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści, a także naprawienia szkody na zasadach ogólnych.
- Roszczenia z tytułu naruszenia patentu ulegają przedawnieniu z upływem trzech lat.

- ◎ **Podstawowe akty prawne dotyczące ochrony prawnej wynalazków i wzorów użytkowych:**
- ◎ Ustawa z dnia 30 czerwca 2000r. - Prawo własności przemysłowej (Dz.U. z 2003r. Nr 119, poz. 1117 z późniejszymi zmianami);
- ◎ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 września 2001r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych (Dz.U. Nr 102, poz. 1119 oraz z 2005r. Nr 109, poz. 910);

- ◉ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lutego 2008r. zmieniające rozporządzenie w sprawie opłat związanych z ochroną wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych (Dz.U. nr 41 poz. 241);

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 lipca 2002r. w sprawie wynalazków i wzorów użytkowych dotyczących obronności lub bezpieczeństwa Państwa (Dz.U. Nr 123 poz. 1056).

- **Opracowanie wykonano w oparciu o materiały:**
- **Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2000 r. Nr 80, poz. 904, z późn. zm.)**
- **P. Woś. Opracowanie-Prawo autorskie i prawa pokrewne**
- **Marek Łazewski, Mariusz Gołębiowski, "Vademecum Innowacyjnego Przedsiębiorcy", tom III - Własność intelektualna, Warszawa 2006**
- **Internet:**
- **www.uprp.gov.pl**